

Ministerie OCW
Minister E.E.W. Bruins
Postbus 16365
2500 BJ Den Haag

Amsterdam, 26 juli 2024

Re: reactie De Zaak Nu op Advies Culturele basisinfrastructuur 2025-2028

Geachte minister Bruins,

De Zaak Nu is de belangenvereniging voor hedendaagse beeldende kunst instellingen in Nederland. De vereniging vertegenwoordigt alle organisaties en instellingen die zich primair richten op de presentatie, ontwikkeling, productie en onderzoek van(uit) de hedendaagse beeldende kunst en telt momenteel 97 leden verspreid over het hele land.

Wij schrijven u naar aanleiding van het advies van de raad voor cultuur voor de cultuurplanperiode 2025-2028. De Zaak Nu heeft deze heldere en inhoudelijke adviezen met veel interesse gelezen en we hebben waardering voor de transparantie en zorgvuldigheid ervan. Wij zijn blij dat de raad hiermee toont oog te hebben voor de relatie die de hedendaagse beeldende kunstinstellingen hebben met grote maatschappelijke en actuele thema's. Aanvullend zien wij een aantal zaken die wij graag onder uw aandacht willen brengen.

Geografische spreiding

Van de 117 gehonoreerde BIS plekken zijn er 10 plekken voor de hedendaagse beeldende kunst in de komende Cultuurplanperiode 2025-2028: 6 presentatie-instellingen en 4 postacademische instellingen. Daarmee kan slechts tot op zekere hoogte een goede geografische spreiding gerealiseerd worden. De Zaak Nu ziet dat cultuurproductie, -beoefening en -beleving bijdraagt aan de brede welvaart in Nederland. Maar de schaarse middelen, ondanks toegenomen budgetten voor fair pay, trekken een grote wissel op de doorontwikkeling van de bijdrage die cultuur daaraan kan blijven leveren. Wij constateren dat de bijdrage vanuit de BIS aan de Beeldende Kunstsector slechts 4,7% (€ 11.793.900) van het totaal beschikbare budget van € 251.706.387 beslaat. Wij maken ons dan ook toenemend zorgen over de positie van de Beeldende Kunsten binnen het geheel.

Krimpend veld

Het relatief kleine aantal hedendaagse beeldende kunstinstellingen in de BIS in relatie tot het aantal beeldende kunstacademies en afgestudeerde beeldend kunstenaars in Nederland onderstreept de precariteit van onze sector. De vraag naar plekken om te experimenteren, doorontwikkelen en presenteren wordt steeds groter, het aanbod steeds kleiner.

Iedere instelling voelt continu de grote druk om de eigen praktijk op het hoogste niveau te laten presteren, zonder zicht op continuïteit omdat de toekomst elke vier jaar op het spel staat. Dat deze keer één van de zes instituten, zowel in de categorie presentatie- als postacademische instellingen, in één klap uit het systeem valt, onderstreept dit. Hiermee verdwijnt een beeldbepalende stem in onze sector, met twintig jaar expertise en daarmee een hoogwaardige schakel in onze beeldende kunstketen.

Uiteraard is het de taak van de raad om scherp en kritisch te wegen en ook verandering mogelijk te maken, dit leidt soms echter tot een contraproductieve aderlating en onderstreept de kwetsbaarheid van het veld van de beeldende kunst. Gezien de schaarste van middelgrote instellingen in onze sector betekent dit dat het aanbod aan podia en ondersteuningsmogelijkheden juist voor de makers maar ook voor het publiek ten opzichte van de periode 2021-2024 hoe dan ook kleiner wordt.

Afstemming

De Zaak Nu vraagt in het bijzonder aandacht voor een betere afstemming tussen de raad, de fondsen, gemeenten en provincies ten aanzien van deadlines, procedures en uniformiteit in formats. Daar was deze ronde, ondanks de goede intenties, helaas onvoldoende sprake van, wat de druk op instellingen aanzienlijk vergrootte.

Het late bekendmaken van het beoordelingskader eind oktober dat vervolgens pas eind november 2023 werd toegelicht, en de ministeriële regeling die ook pas eind november 2023 werd gepubliceerd, zette de sector rond de jaarwisseling onder hoogspanning. De deadline van indienen bleef namelijk eind januari 2024. De tijd tussen het indienen en het uitbrengen van de adviezen is dan vervolgens weer erg ruim (5 maanden). Het zou de enorme werkdruk in het veld en de kwaliteit van aanvragen ten goede komen als de verhouding tussen de tijd voor aanvragen en tijd voor beoordelen beter in proportie wordt gebracht. Na corona zou de sector juist meer rust en tijd gegund zijn om samenwerkingsverbanden weer aan te halen, duurzame programmalijnen te ontwikkelen en de interne bedrijfsvoering weer gezond te maken. De ongekende werkdruk aan het einde van de cultuurplan periode en aan het begin van de jaarrekeningen cyclus, doen echter af aan de rust en veiligheid die was beloofd.

Dat er serieuze aandacht is voor geografische spreiding juichen wij toe. Echter dat dit criterium pas in oktober 2023 werd toegevoegd en het onduidelijk was hoe dit mee zou wegen, schiep onnodige onrust bij diverse instellingen, met name in de Randstad. Ook zijn we blij dat er veel aandacht is voor Fair Practice in de sector. Het lijkt ons daarnaast ook goed om meer aandacht te hebben voor gezonde werkrelaties tussen fondsen/ overheden en instellingen.

Ecosysteem

De Zaak Nu onderschrijft de uitspraak van de raad dat de hedendaagse kunst instellingen essentiële schakels in het culturele ecosysteem zijn. Een klein aandeel in de BIS en een grote overvraag bij het Mondriaan Fonds biedt echter weinig kans om te bouwen aan een gezond, goed functionerend en duurzaam ecosysteem waardoor de beeldende kunstsector kwetsbaar en precair blijft.

De Zaak Nu kan zich daarom vinden in de uitspraken van Anne Breure en Jeroen Bartelse over kapitaalvernietiging in de sector.¹ In dit kader baart het ons extra zorgen dat gemeentelijke en provinciale overheden in sommige gevallen rijks- en/of fondsfinanciering als voorwaarde stellen.

Dit kan ertoe leiden dat een regionaal positief advies toch omslaat in een negatief eindoordeel als het advies van BIS of fondsen niet positief uitvalt of (nog erger) wel positief is maar onder de zaaglijn belandt. Het is in onze ogen van groot belang dat juist op het punt van geografische spreiding genuanceerd en integraal wordt gewogen, zodat ontwikkeling mogelijk blijft, ook als dat alleen op regionale schaal is.

Digitaal Erfgoed

De Zaak Nu blijft aandacht vragen voor het beheer, behoud, digitalisering en ontwikkeling van bestaande (digitale) kunstwerken. Ooit werden het nieuwe media genoemd maar inmiddels is er ook ten aanzien van digitale cultuur sprake van erfgoed dat niet verloren mag gaan. Digitaal erfgoed vereist specifieke kennis en (technische) vaardigheden om goed te kunnen worden behouden. Vanuit en met de sector is veel kennis ontwikkeld onder meer in samenwerking met het RCE, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Ook deze ronde valt digitaal erfgoed echter weer tussen wal en schip; binnen de erfgoedsector is er (nog) geen regeling of categorie die op het beheer, behoud en ontwikkeling van digitale cultuur van toepassing is. Erkende erfgoedinstellingen maken gezamenlijk veel gebruik van de specifieke expertise en ontwikkeling, ze krijgen door dit programma handvatten aangereikt om in huis deze kennis te ontwikkelen. Maar de expertise instelling op dit terrein valt niet in de categorie presentatie- of ontwikkelinstelling en valt positief beoordeeld onder de zaaglijn bij het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.

Ontwikkelinstanties

In de regeling zoals in de Staatscourant op 28 november 2023 is opgenomen staat over ontwikkelinstellingen de volgende omschrijving:

Talentontwikkeling of genreontwikkeling kan op vele manieren, zoals door het begeleiden of presenteren van talent door in hun genre of discipline toonaangevende vakmensen, het faciliteren van experiment, het uitvoeren van onderzoek of het anderszins bijdragen aan disciplinaire verdieping.²

De raad erkent dat de benaming ‘ontwikkelinstantie’ een breed begrip lijkt te zijn, maar lijkt minder oog te hebben voor de uitvoering van talent- of genreontwikkeling zoals omschreven in de regeling.

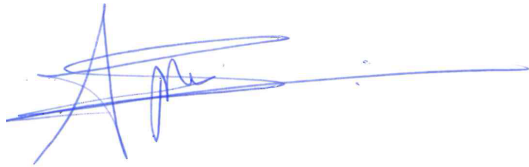
De Zaak Nu dringt daarom aan om bij het definiëren van de criteria van de ontwikkelinstellingen de beeldende kunstsector te betrekken en te werken met heldere definities die terug te lezen zijn in de adviezen.

¹ Breure, A. en Bartelse, J. *Stop de kapitaalvernietiging in de culturele sector*, Trouw, 9 juli 2024 <https://www.trouw.nl/opinie/opinie-stop-de-kapitaalvernietiging-in-de-culturele-sector~bc32a83b/>

² Staatscourant Nr. 32605, 28 november 2023. *Regeling van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 20 november 2023, nr. WJZ/42300229, houdende wijziging van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid in verband met het vaststellen van de criteria voor vierjaarlijkse subsidiëring in de periode 2025–2028, alsmede enkele aanpassingen van technische aard (Subsidieregeling culturele basisinfrastructuur 2025–2028)*.

Ondertussen is een aantal instellingen (nog steeds) in afwachting van gemeentelijke adviezen waardoor het nog onduidelijk is hoe de beeldende kunstsector in periode 2025-2028 er uit zal zien. De Zaak Nu wil daarom in de komende periode met uw ministerie in gesprek blijven over de ontwikkelingen en daarmee de toekomst.

Met vriendelijke groet,
Namens de leden instellingen en het bestuur van De Zaak Nu,

A handwritten signature in blue ink, consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Angelique Spaninks
voorzitter